

Pedagogické názory Ladislava Novomeského

Prof. PhDr. JOZEF MÁTEJ, CSc.,
Filozofická fakulta Univerzity Komenského,
Bratislava

S veľkým žiaľom sme sa dozvedeli smutnú správu, ktorú oznámili našej spoločnosti Ústredný výbor Komunistickej strany Československa, Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska, vláda Slovenskej socialistickej republiky, Československý výbor zväzov spisovateľov a Zväz slovenských spisovateľov, že »dňa 4. septembra 1976 v skorých ranných hodinách umrel po dlhej ťažkej chorobe vo veku 72 rokov národný umelec Ladislav Novomeský, člen Ústredného výboru KSS, zaslúžilý člen KSČ a jej dlhoročný funkcionár, čestný predseda Matice slovenskej, hrdina ČSSR, nositeľ Radu Klementa Gottwalda, Radu republiky, Radu Víťazného februára a ďalších vysokých štátnych vyznamenaní, nositeľ Leninovho radu, dvojnásobný laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda, nositeľ Československej ceny mieru.«¹⁾

Túto bolestnú a veľmi trúchlivú správu prijali so zármutkom všetci naši pracujúci, ale dvojnásobne bolestne sa dotkla československej učiteľskej verejnosti, učiteľov všetkých stupňov a druhov škôl a vôbec, školských a kultúrno-osvetových pracovníkov. Najmä staršia a stredná učiteľská generácia ho poznala nielen ako statočného komunistu — člena KSČ od roku 1925 — čestného, krištáľovo čistého socialistického politika, ktorý sa nespreneveril marxizmu-leninizmu a nezradil svoje komunistické presvedčenie ani v najťažších chvíľach svojho života, keď bol nespravodlivo a protizákonne prenasledovaný a väznený. S veľkým bôľom a neskrytými slzami žiaľu ju prijali čestní a statoční učitelia a školskí pracovníci, ktorí poznajú, že v rokoch 1945 až 1950, v ťažkom povojnovom období, bol poverenímom školstva a osvetu a so svojimi blízkymi spolupracovníkmi kládol základy socialistického školstva a pedagogiky na Slovensku.

V tomto príspevku, ktorý venujeme zásluhy Ladislava Novomeského o rozvoj školstva a pedagogiky na Slovensku a jeho pamiatke, zhodnotí-

¹⁾ Zomrel národný umelec Ladislav Novomeský, Pravda, 57, č. 212 A, 6. septembra 1976, s. 1.

me jeho prínos pre dejiny československého školstva a pedagogiky, aby sme ho takto priblížili ako významného marxistického pedagogického mysliteľa najmä našim mladším učiteľom a školským pracovníkom, ktorí sa počas svojich štúdií v školách, ktoré ich pripravovali na budúce zodpovedné povolanie, dozvedeli veľmi málo alebo skoro nič o Ladislavovi Novomeskom ako pedagógovi.

Českí a slovenskí čitatelia poznajú, že Ladislav Novomeský (narodil sa 27. decembra 1904 v Budapešti) po maturite na Učiteľskom ústave v Modre pôsobil krátky čas ako učiteľ. Potom sa však venoval literatúre, žurnalistike a politike. Poznajú najmä jeho básnické zbierky »Nedeľa«, »Romboid«, »Otvorené okná«, »Stretnutie«, »Svätý za dedinou«, »Vila Tereza«, »Do mesta 30 minút«, »Stamodtiaľ«, o ktorých sa dozvedeli v škole, alebo si ich prečítali z vlastného záujmu, najmä potom, keď Novomeského politicky rehabilitovali a stal sa opäť vyhľadávaným a obľúbeným socialistickým básnikom. Dobré sú im známe jeho vysoké stranícke a štátne funkcie, ktoré zastával najmä po oslobodení od roku 1945 do roku 1950 a potom od roku 1968 až do konca svojho života. Pre históriu nášho školstva a pedagogiky je však najvýznamnejšie obdobie od roku 1945 do roku 1950, keď vo funkcii povereníka školstva ako komunista významne politicky usmerňoval tento zodpovedný a citlivý ideologický rezort.

Povojnové obdobie bol čas, keď sa odohrávali základné revolučné premeny v živote našej spoločnosti v politickej, ekonomickej a kultúrnej oblasti. Úsek školstva a kultúry čakala ťažká práca pri odstraňovaní dedičstva, ktoré zanechala klérofašistická vláda na Slovensku.

V prvých rokoch po našom oslobodení sa odohrával boj o jednotnú a štátnu školu medzi pokrokovými silami našej spoločnosti, vedenej KSČ, a buržoáziou. Bol to ťažký zápas, v ktorom pozitívnu úlohu zohrali aj pokrokoví učitelia a pedagógovia. V tomto boji mal významnú a aktívnu úlohu aj Ladislav Novomeský. Všetky významné akcie, ktoré sa u nás udiali v súvislosti s bojom o jednotnú a štátnu školu, sú úzko spojené s jeho menom. No nielen tieto, ale aj ďalšie významné činy v oblasti nášho školstva a kultúry v uvedenom období sa nerozlučne spájajú s jeho osobou.

Z pedagogických názorov Ladislava Novomeského treba uviesť na prvom mieste požiadavku demokratizácie vzdelávania. Žiadal, aby sa pri budovaní slovenskej kultúrnosti dostalo na prvé miesto »vzdelávanie do šírky«. Vo svojej prednáške o kultúrnej a školskej politike Komunistickej strany Slovenska, ktorú predniesol 16. februára 1947 na aktíve funkcionárov bratislavských organizácií KSS, odvolávajúc sa na svoju reč, prednesenú roku 1946 v Martine, v tejto súvislosti povedal: »Pri všetkých naliehavostiach nášho kultúrneho života, vyžadujúcich pozornosť, podporu a starostlivosť, dávame prednosť vzdelávaniu širokých mas národa... Vzdelanosť a kultúrnosť rastie v atmosfére politickej slobody, hospodárskeho a sociálneho blahobytu. Avšak tvorcami a udržiavateľmi politickej slobody a hospodárskeho rozvoja môžu byť len ľudia vzdelaní a kultúrni. Chceme mať vo svojich národných a závodných výboroch, ako aj v iných orgánoch novej demo-

kracie stále, pohotové a dobre fungujúce orgány ľudovej moci. Chceme, aby sa náš industrializačný proces vyvíjal bez ťažkostí a bol existenčným zdrojom slovenských ľudí. Tieto predsavzatia môže však vyriešiť len káder školených a vzdelaných ľudí...»²⁾

Novomeský, tlmočiac požiadavky Komunistickej strany Slovenska na predškolskú výchovu detí v štátnych výchovných inštitúciách, presadzoval budovanie rozsiahlej siete materských škôl, a to z výchovných a sociálnych dôvodov. Prednosti starostlivosti o výchovu detí v predškolskom veku videl v tom, že sa uľahčuje život zamestnaným rodičom. Výchova v materskej škole pripravuje dieťa na vstup do národnej školy a jej pozitívne výsledky prispievajú k úspešnému pobytu dieťaťa na tomto školskom stupni.³⁾

Pri presadzovaní realizácie myšlienky štátnej a jednotnej školy v praxi sa Novomeský často dovoľával revolučného činu, ktorý sa uskutočnil počas Slovenského národného povstania — nariadenia Slovenskej národnej rady zo 6. septembra 1944 — o poštátnení školstva na Slovensku. Zdôrazňoval, že len štátna škola môže poskytnúť mládeži jednotnú výchovu, ktorú neovplyvňujú sociálne a konfesijné rozdiely. Jedine štátna škola sa stane pre učiteľa, samostatného činiteľa, primeraným pôsobiskom, v ktorom sa výchova a vyučovanie uskutočňujú vo vedeckom duchu.⁴⁾

V nerozlučnej jednote s myšlienkou štátnej školy je idea jednotnej školy. Takto ich videl a chápal aj Ladislav Novomeský. Podľa neho všetky deti v povinnej deväťročnej škole majú získať rovnaké vzdelanie a výchovu v piatich triedach ľudovej (národnej) školy a v štyroch triedach nižšej strednej školy. Vychádzal z poznatkov socialistickej pedagogiky a psychológie, keď tvrdil, že len po absolvovaní deväťročnej školy »možno spoľahlivo posúdiť budúce schopnosti a ďalšie vývojové možnosti dieťaťa«, len v 15. roku žiaka možno rozhodnúť, či pôjde na ďalšie štúdium do vyššej strednej či odbornej školy a potom na vysokú školu, alebo pôjde do praxe či už ako robotník, remeselník alebo roľník. Ako socialistickému pedagógovi mu šlo o to, »aby pre všetku mládež bola otvorená cesta pre voľbu povolania, pre voľbu štúdia a nezakliali sme zlým a nesociálnym školským systémom možnosti rozvoja našej mládeže.⁵⁾

Ladislav Novomeský sa neraz vyslovil o škole a učiteľovi, o výchovno-vzdelávacej inštitúcii, ktorá má veľký význam v novej spoločnosti budujúcej socializmus, ako o činiteľovi, ktorý má rozhodujúcu úlohu v tejto zodpovednej práci. Podľa neho »škola nie je budova. Škola nie je len zákon, nech by bol aj najlepší. Škola je predovšetkým učiteľ«.⁶⁾

Učiteľova uvedomelosť spočíva na dvoch základných stĺpoch. Prvým je systematické vzdelávanie, štúdium a osvojovanie princípov vedeckého socializmu. Druhým, ktorý priamo závisí od prvého, je »poznanie, že nosi-

2) Novomeský, L.: *Výchova socialistického pokolenia*, Bratislava 1949, s. 23.

3) Tamtiež, s. 33—34.

4) Tamtiež, s. 35.

5) Tamtiež, s. 51. — Podč. JM.

6) Tamtiež, s. 154. — Podč. JM.

teľmi vývoja a pokroku sú naši triedne uvedomelí drobní ľudia, náš robotník, náš roľník...⁷⁾

Novomeský vyslovil zaujímavé požiadavky, a k é vlastnosti potrebuje socialistický učiteľ. Na prvom mieste uvádza lásku k učiteľskému povolaniu, na druhom pevný a vyhranený charakter, na treťom odborné vzdelanie, na štvrtom patričné všeobecné vzdelanie a na piatom pevný socialistický svetonázor a príslušné teoretické vzdelanie.⁸⁾

Ladislav Novomeský zohral po oslobodení našej republiky významnú a pozitívnu úlohu v boji o vysokoškolské vzdelanie učiteľov. Bol šťastný a mal radosť z toho, že dlhoročný zápas pokrokových síl našej spoločnosti o vysokoškolské vzdelanie nášho učiteľstva a v nej z inteligencie najmä učiteľov sa skončil úspešne. Hádám najvýstižnejšie to vyjadril vo svojom prejave na slávnostnom otvorení Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave 7. decembra 1946 týmito slovami: »Otvorením pedagogických fakult zakončujeme navždy éru pedagogického diletantizmu a kladieme u nás učiteľovu prácu na úroveň najvyššie kvalifikovaného odborníka, lebo vysokoškolsky vzdelaný učiteľ bude vskutku spôsoby svojej práce vedecky domýšľať... posilňujeme i postavenie učiteľstva v našej spoločnosti. Náš budúci učiteľ, vzdelaný vedecky na univerzite, stane sa sebavedomým nositeľom opravdivej národnej kultúry a vzdelanosti, pevnou kostrou osvetovej činnosti, pokroku, ale najmä suverénnym a jediným kvalifikovaným odborníkom školskej výchovy a vyučovania... vysokoškolským vzdelaním dostáva učiteľ aj nové spôsoby i pohľady na ďalšie sebavzdelávanie, z univerzitnej výšky nové výhľady do sveta budúcnosti a nové hospodársko-sociálne postavenie v spoločnosti. Ťažisko výchovy sa postupne presunuje za katedru učebne«⁹⁾

Po oslobodení našej republiky Sovietskou armádou roku 1945 začalo sa na Slovensku postupne budovať vysoké školstvo. Popri Bratislave, významnom hospodárskom, politickom a kultúrnom centre Slovenska, začalo sa intenzívne budovať takéto centrum aj na východnom Slovensku — v Košiciach. Novomeský sa významne pričínal, aby sa toto stredisko vystavalo čím skôr. Neraz vo svojich prejavoch a článkoch veľmi presvedčivo zdôrazňoval potrebu druhého vysokoškolského centra. Správne, marxisticky predvídal, že v budúcnosti ešte viac porastie hospodársky a politický význam, a v úzkej súvislosti s tým aj kultúrny význam Košíc. Tento význam bude tým väčší, čím viac sa budú rozvíjať naše priateľské a bratské vzťahy so susedným Sovietskym zväzom. »Zmenená pozícia východu a Košíc v ňom umožňuje, ba vyžaduje si, aby naša kultúrna politika aj svojou iniciatívou pomáhala vytvárať v Košiciach nové slovenské a československé kultúrne centrum. Nie »pre východ«, ale pre Slovensko a Československo; nie prílepok existujúceho centra, ale rovnocenné, rovnakou starostlivosťou pestované kultúrne ohnisko, slúžiace celému Slovensku a aj celej republike.«¹⁰⁾

Novomeskému záležalo na tom, aby vysoké školy čo najlepšie plnili svoje zodpovedné poslanie pri výchove vysokokvalifikovaných odborníkov. V ich práci veľký význam pripisoval aj študentskej vedeck-

⁷⁾ Tamtiež, s. 103.

⁸⁾ Tamtiež, s. 155.

⁹⁾ Tamtiež, s. 159—160.

¹⁰⁾ Tamtiež, s. 164.

ke j č i n n o s t i. Mal pravdu, keď tvrdil, že ani najgeniálnejšia prednáška, ktorú si vypočuje poslucháč, nemá taký efekt ako jeho priama, aktívna účasť pri spracúvaní určitej časti témy alebo prednášky. Podobne je to aj pri najdokonalejšej demonštrácii, keď poslucháč len pasívne sleduje prednášajúceho učiteľa a sám prakticky nevykonáva určitú úlohu. Zmysel študentskej vedeckej činnosti, súťaže tvorivosti mládeže na vysokých školách videl najmä v tom, aby sa poslucháči aktívne zapájali do vedeckej práce. Ich pobyt na vysokej škole nemá znamenať len pasívne, trpné prijímanie poznatkov obsiahnutých v knihách a skriptách. Študenti sa majú aktívne zúčastňovať na vedeckej práci, majú si osvojovať metódy vedeckej práce.¹¹⁾

Vidíme, že tieto Novomeského myšlienky sú aktuálne, živé aj v súčasnosti, keď v súlade so straníckymi dokumentami zdôrazňujeme aktívnu účasť študentov vysokých škôl na vedeckej práci.

Ladislav Novomeský si veľmi správne uvedomoval, aký význam má pri socialistickej výchovy školskej mládeže spolupráca školy a učiteľov s organizáciami mládeže — s pionierskou organizáciou a Zväzom mládeže. Poslaním týchto organizácií je viesť a usmerňovať pracovný a zábavný ruch, ktorý bude cieľavedome spojený s úsilím o dobrý prospech jednotlivca, triedy a školy. Učiteľova práca nebude zbytočná, ak bude pracovať v prospech týchto mládežníckych organizácií.¹²⁾

Ladislav Novomeský dobre vedel, aký osôh prináša pri výchove školskej mládeže spolupráca školy a rodiny. O nej okrem iného napísal toto: »... cieľavedomá a pevne vedená výchova školy... môže účinne ovplyvniť i náhľady v rodine a môže zmeniť pomer medzi výchovou školskou a výchovou rodinnou v prospech školskej výchovy...«¹³⁾

Z Novomeského názorov na školu a výchovu poznáme, že bol nielen socialistickým vlastencom, ale aj internacionalistom. Najlepšie sa to prejavilo v starostlivosti významného rezortu, Povereníctva školstva, na čele ktorého stál ako povereník, o inonárodné školstvo na Slovensku. Po oslobodení našej vlasti roku 1945 začali sa na Slovensku budovať školy s vyučovacím jazykom ukrajinským a ruským a od roku 1948 aj školy s vyučovacím jazykom maďarským. Tieto školy sa stali organickou súčasťou československého štátneho školstva. »Sú to školy rovnocenné s ostatnými školami a musia byť také nielen formálne, no i v skutočnosti. Starosť o tieto školy nemôže byť len starostou nášho ukrajinsko-ruského obyvateľstva na východnom Slovensku, alebo maďarského obyvateľstva na južnom Slovensku: starosť o ne je takou starostou všetkej školskej správy, akú musí venovať a venuje rozvoju slovenského školstva.«¹⁴⁾

Novomeský dobre poznal aj významný princíp socialistickej školy a výchovy: spojenie školy so životom, s praxou socialistickej výstavby. Podľa neho učiteľ nevychováva »len nejakého všeobecného človeka, vybaveného istým množstvom vzdelania a istými vlastnosťami, ale vychováva všeobecne vzdelaného robotníka, roľníka,

¹¹⁾ Tamtiež, s. 229—230.

¹²⁾ Novomeský, L.: IX. zjazd KSČ a naša škola. Jednotná škola, 5, 1949—1950, č. 1 až 2, s. 9.

¹³⁾ Tamtiež, s. 10.

¹⁴⁾ Tamtiež, s. 11.

remeslníka a vyššie kvalifikovaných odborníkov, a to pre tie konkrétne budovateľské úlohy, ktoré títo ľudia v živote budú musieť uskutočňovať. A toto poznanie káže úzko spojiť školu so životom a praxou... Tak, aby škola na všetkých stupňoch bola vstupnou slávobránou do života, ktorý sa dnes horúčkovite predstavuje a stavia...¹⁵⁾

Meno Ladislava Novomeského je úzko spojené aj so vznikom slovenského teoretického pedagogického časopisu *Jednotná škola*. Bolo to aj jeho veľkou zásluhou, že začal hneď po druhej svetovej vojne vychádzať tento časopis. Novomeský napísal do prvého čísla *Jednotnej školy* úvodný článok a nazval ho »Jednotná škola — jednotná pedagogická práca«. V ňom napísal aj tieto historicky významné myšlienky: »Jednotná škola, ako sme nazvali slovenský pedagogický časopis, je súčasne heslom všetkých našich úsilí o reformu školského systému. Jednotná škola bude pribojným propagátorom jednotnej školy a starostlivým kritikom i sudcom všetkých skúseností v nej nadobudnutých. Kým doteraz mali osobitný pedagogický časopis učitelia a profesori, Jednotná škola má zjednotiť menovite ich vychovávateľské záujmy jednoducho preto, lebo nás tvrdá skúsenosť vývoja školstva naučila, že práca pedagogická je nedeliteľná.«¹⁶⁾ Poslanie tohto pedagogického časopisu bude úspešné vtedy, ak sa stane spoločnou tribúnou učiteľov všetkých stupňov a kategórií, ktorí sa majú oboznamovať s tým, čo sa deje na jej jednotlivých stupňoch. Pedagogický časopis »Jednotná škola« mal za úlohu zjednotiť všetky snahy a skúsenosti učiteľov a profesorov. Novomeský volal do spolupráce učiteľov všetkých školských stupňov, lebo »takáto spolupráca môže byť len plodná — nikomu neublíži, nikoho neznehodnotí, ale výchove mládeže prospeje.«¹⁷⁾

V tomto príspevku, významnom pre dejiny československej pedagogiky, Ladislav Novomeský sa dovoľával spolupráce medzi slovenskými a českými pedagógmi, ako i pedagógmi zahraničnými, najmä »v krajinách, ktoré svojou sústavou hospodárskou i sociálnou sú nám podobné.«¹⁸⁾ Iste mal na myslí Sovietsky zväz, jeho socialistickú školu a pedagogiku, o ktoré prejavovali naši učitelia hneď po oslobodení veľký a úprimný záujem.

Smrť národného umelca Ladislava Novomeského, veľkého človeka, básnika, novinára, politika a pedagóga-komunistu, stalo sa pre nás, českých a slovenských pedagógov vhodnou príležitosťou, aby sme sa zamysleli nad jeho priekopníckou, mimoriadne záslužnou prácou, ktorú vykonal ako povereník školstva v rokoch 1945 až 1950 v prospech budovania socialistického školstva a pedagogiky na Slovensku.

Novomeského pedagogické myšlienky sú v dielach »Výchova socialistického pokolenia« (1949), v expozé, ktoré predniesol ako povereník školstva a osvety v Kultúrnom výbore Slovenskej národnej

¹⁵⁾ Tamtiež, s. 12.

¹⁶⁾ *Jednotná škola*, 1, 1945—1946, č. 1, s. 1.

¹⁷⁾ Tamtiež, s. 2.

¹⁸⁾ Tamtiež.

radu roku 1947 a knižne vyšlo pod názvom »Dva roky slobodnej školy« (1947), ako aj v článkoch uverejnených v pedagogickom časopise Jednotná škola a v iných časopisoch. Jeho prejavy a články o školstve, výchove mládeže a učiteľstve vyšli opäť knižne pod názvom »Nový duch novej školy« (1974). Pre učiteľa a pedagóga je nielen veľkým pôžitkom, ale súčasne umeleckým zážitkom opäť ich čítať po väčšom časovom odstupe. Z nich poznáme, že ich písal nádherný človek, veľký básnik, majster slova a pera, i pedagóg-komunista. Tieto práce sú i v súčasnosti zdrojom hlbokého poučenia, veľkej múdrosti i cenným dobovým dokumentom o veľkých revolučných premenách, ktoré sa u nás odohrali v oblasti školstva a výchovy.

Odchod Ladislava Novomeského spomedzi nás stáva sa podnetom, aby sme študovali jeho veľké humanistické a socialistické dielo, aby sme opäť čítali jeho originálne umelecké diela a rozmyšľali o ich zmysle. Pre učiteľov, pedagógov a školských pracovníkov sa núka vďačná a milá povinnosť: študovať jeho pedagogický odkaz, ktorý je zvečnený v spomínaných knihách.

Na Ladislava Novomeského a celé jeho dielo sa plnou mierou vzťahujú slová básnika: »EXEGI MONUMENTUM AERE PERENNIUS«.

Й О З Е Ф М А Т Е Й

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ЛАДИСЛАВА НОВОМЕСКОГО

Во вступительном разделе автор пишет, что чехословацкие педагоги опечалены сообщением о кончине Л. Новомеского 4-ого сентября 1976 г. Этот выдающийся словацкий поэт, журналист и политик был также и выдающимся педагогом-коммунистом. Его взгляды проявились, в частности, в 1945—1950 гг., когда он занимал пост Уполномоченного по делам просвещения в Словакии.

Из педагогических взглядов Л. Новомеского автор статьи подчеркивает его требование демократизации образования, дошкольного воспитания в государственных учреждениях, идеи создания единой государственной школы, затем взгляды на школу и учителя, на высшее образование учителей, на высшее образование вообще, идеи о научной деятельности студентов, о сотрудничестве школы и учителей с молодежными организациями,

о сотрудничестве школы с родителями при воспитании молодежи. Затем автор отмечает заслуги Л. Новомеского в области организации иностранного просвещения в Словакии, указывая при этом, что этот словацкий педагог хорошо усвоил принципы социалистической школы и воспитания. Ладислав Новомеский содействовал основанию словацкого теоретического педагогического журнала «Единотна школа» [Единая школа], был также сторонником идеи тесного сотрудничества между чешскими и словацкими педагогами.

Автор в заключение дает оценку педагогическому наследию Л. Новомеского, содержащемуся в произведениях: «Два года свободной школы» (1947), «Воспитание социалистического поколения» (1949) и «Новый дух в новой школе» (1974).

J O Z E F M Á T E J

PEDAGOGICAL IDEAS OF LADISLAV NOVOMESKÝ

In introduction to his article the author expresses the deep grief shared by Czechoslovak educationists at the sad news

of the death of Ladislav Novomeský, who died on 4th September, 1976. This great Slovak poet, journalist and politician was

also an outstanding Communist-educationist. He expressed his pedagogical ideas mainly in the 1945—1950 period, while he was Commissioner for Education and Culture in Slovakia.

Dealing with pedagogical ideas of Ladislav Novomeský, the author of the article highlights especially his demands for democratisation of education, for pre-school education in State institutions, his ideas of a State comprehensive school, his views on school and the teaching profession, on university education of teachers, on higher education, on students' scholarly work, on co-operation of schools and teachers with youth organisations, on co-operation between school and family in bringing up the youth. At the same time he draws attention to Novomeský's

merits in providing education for other nationalities in Slovakia and points out that this Slovak educationist was very well acquainted with the principles of Socialist school and education. The author of the article highlights Ladislav Novomeský's share in founding a Slovak theoretical educational journal called »jednotná škola« (»Comprehensive School«). He also promoted the idea of close co-operation between Slovak and Czech educationists.

The author of the study highly appraises Ladislav Novomeský's pedagogical legacy contained in the following works: *Two Years of Liberated School* (1947), *Education of a Socialist Generation* (1949), *New Spirit of a New School* (1974).